

Розділ 1

Пудель як зброя

пси не бачать себе у дзеркалі. Та попри те, що я ніколи себе не бачив, нескладно здогадатись, як я виглядаю. Білий пудель надто високого зросту, висока скуйовджена гривка, симпатичні манжети на лапах. Щоправда, шерсть на лівому вусі помітно темніша й має брунатно-жовтий колір, — я чув, як про це говорили ще при покупці — дефект! Хоча, сподіваюся, й така прикрість не завадила би мені зіграти, приміром, пуделя Артемона у виставі «Буратіно, або Золотий Ключик». З мене вийшов би непоганий актор, і я в зубах підносив би головному герою великий картонний ключ.

Чоловіка, який купив мене маленьким дурнятком у 1991-му, я завжди називав Господарем, інші — звали і звать Борисом. Або Борисом Андрійовичем.

Коли він купив мене, мені був лише місяць, але я вже демонстрував неабиякі успіхи. Я розплющив очі — це сталося десь на десятій день мого існування. Я почув звуки — це сталося на одинадцятий. Першим, що я побачив, був не сосок моєї великої білої матері й не мої брати, а календар на стіні. Вітер із прочиненої хвіртки теліпав цей календар, і три фігури, схилені над одною-єдиною чашею, беззвучно

тремтіли, наче від холоду. Наступного ранку я почув людські голоси. Вони здалися мені божественним співом, найпрекраснішим, що я коли-небудь чув — бо так, я ще не чув нічого. Та коли покупець прийшов за кілька десятків однакових днів, я вже знав, що розмовляють не ангели з календаря, а люди, знав, що я не найслабший з-поміж братів, знав, що скоро прийде покупець. Знав навіть, чому сипле білим чужим за вікном — бо тепер зима. Тож коли жінка, перша з-поміж усіх жінок, яких я на правах пса, не чоловіка, називатиму своїми жінками, перегорнула сторінку календаря, я вже розумів, що це означає: всі ми пережили зиму. Й тепер будемо жити.

Так, я демонстрував неабиякі успіхи. Покупцю Борису тоді було тридцять два, й він теж був людиною неостанньою: встиг закінчити географічний, вступити до комсомолу (чи навпаки — здається, не вступивши до комсомолу, важко було закінчити університет?), одружитися, запліднити дружину донькою (чи в іншому порядку?), одружитися вдруге, облишити комсомол, розлучитися знову, позичити великі гроші в одного з безлічі комсомольських друзів, поїхати до Угорщини з великою клітчастою сумкою, повернутися й заснувати бізнес, і купити авто, а потім продати й купити інше, і купити мисливську рушницю, і купити мене...

Так, я маю визнати: Господар купив мене як рушницю. Пудель ж бо французькою, здається, «caniche», а тому має ловити «canards»¹ — за визначенням. Це так само правильно, як те, що людина мусить таки бути людяною, українець — українським, росіянин — російським, поляк — польським і таке інше. Та, скажу чесно, на мою скромну собачу думку, все

¹ Canards — з фр. «качки».

це не вельми добре працює. Повсякчас хтось відмовляється відповідати своєму імені. Чи просто не може впоратися?

Борис Андрійович точно не знав французької, тож я так ніколи й не дізнаюся, чому він обрав мене. Думаю, продавці-родичі його просто вмовили. Розповідали, як чудово великі пуделі полюють на диких качок. Мовляв, цей Домінік із дефектним вухом — нащадок справжнього мисливського роду. Борис повірив? Незручно було відмовитися?

— Незручно живим у могилу лізти, — так він любив повторювати.

Ймовірно, це просто не був для Бориса аж надто важливий вибір. І те, як склалося все моє життя, — результат випадковості. Хоча іноді, лише іноді, я уявляю, як Господар побачив маленьке біле щеня — мене — й полюбив без вагомих причин. Зовсім не тому, що я вмію ловити качок. Тим більше, я і не вмію.

У мисливському товаристві, в яке Господар мене привів, з мене всі сміялися. Особливо смішним я був, коли вперше опинився в човні — я ледве його не перевернув, а надто — коли почув перший постріл. Господар сердився. Спочатку не на мене — на тих сміхунів і трохи на себе — за те, що все це затіяв. Уже тоді він, мабуть, приглядався до інших, нормальних собак. Та все одно, він був моїм господарем.

— Ти рано його взяв. Це ж щеня, — дуже тихо сказав той, хто стріляв, і закурив сигарету — його всі називали Мисливцем, бо був він наче народжений для полювання, до того ж нічого більше про цього чоловіка не було відомо — тільки те, що він добрий Мисливець і звати його Вадимом.

Інші лише сміялися. Особливо, після третьої пляшки. Та Господар не здався:

— Смійтесь-смійтесь, ще побачите мого Домініка.

Тоді я ще був Домініком. Це необхідність короткого, наче той постріл, назвиська для справжнього мисливського пса перетворила Домініка на Дома.

Господар казав: десь у Альпах є гора, яку звать точно так — Домом. І верхівки її теж білі й нерівні, як моя гривка. Мій Господар був трохи романтиком. Інші мисливці — ні. Й вони насміхалися з мене ще дужче. Тільки один не сміявся, той Мисливець на ім'я Вадим. Він мовчав і курич, і так ніколи й не схибив. І всі трохи боялись його, і мабуть, хотіли бути на нього схожими. Я — дуже хотів.

Тільки незрозуміло, як із господнього пса я міг отак за просто стати горою? Та потім звик.

А Господар все вірив у моє майбутнє, намагався допомогти стати справжнім собакою. Він же добра, проста людина. Не дивіться на будинок, який він будує для себе — дах лишилося перекрити — триповерховий, схожий на той величний замок, що я потім часто бачитиму на малюнках господареві доньки Марії.

Ні, Борис дуже простий і щирий. Ось послушайте. Колись він закохався в дівчину з царським ім'ям Тамара, теж студентку, доньку полковника, який саме поселявся на пенсію на заході України, у Львові. Поселявся, до речі, неохоче — просився трохи східніше. Доньки ні слова не знали українською. Хіба що кілька тих лагідних словечок, якими батько-полковник звертався до них. А у Львові, казали люди, навіть лекції в університеті дехто читав *отією мовою*. Та доля ніби вела кохану Господаря саме до Львова. Тож Борис чкурнув до того дивного західного міста — просити руки Тамари в суворого полковника. Хотів забрати кохану звідти — кудись у центр тої географії, яку вони ось-ось довчать в інституті. Під час поїздки в Господаря вкрали всі

гроші й зворотний квиток. Просити допомоги в майбутнього тестя Борис не наважився — вистачило просити руки. Зате наважився їхати «зайцем». Переховувався від контролерів у тамбурах, бігав вагонами — й то все була звична справа, хто й коли за проїзд «зайцем» втрапляв у неприємні історії? Та Господар примудрився попастися. Пробирав читати втомленим контролерам Петрарку, замінюючи ім'я Лаура на ім'я Тамара. Врешті опинився на проміжній станції без копійки, недалеко й утікши від того Львова. І далі вже він ішов пішки, марно даючи телеграми на випрошені кілька рублів — усі роз'їхалися у відпустки, а матір він не хотів хвилювати. Вагітну наречену — також. Ішов, беручи молоко та хліб у бабусьок від Тернополя і до Харкова, розважаючи байками співчутливих водіїв автобусів і мовчазних далекобійників, вивчаючи ногами цю свою географію. Оце тоді, мабуть, він навчився нарешті домовлятися й виживати.

Думаю, був він, як я, трохи наївний. І навіть насправду мріяв після інституту вчити дітей — щоправда не географії, а історії. Господар вважав, у брехливій історії СРСР закладено (як закладають, мабуть, вибухівку?) багато істин: і самопожертва, і спротив злу, і безкорисливість, і любов до ближнього — це ж у справжній історії цього не було...

— У справжній історії цього і бути не може, — зітхав. — Людей треба переконати, що вони великий народ, і тоді вони обов'язково здійснять щось велике.

— А якщо в чомусь іншому переконати? — не відставали приятелі, поки Господар розливав щось ядуче по гранчаках.

— Це у чому ж?

— Ну от, наприклад, переконаєш ти цього пса, що він справжній мисливець. Але ж не зможе він... А ти вже його переконав, що він твій мисливський пес...

Господар відмахувався: народ — не пес. Народ усе може, усе виносить, усе приймає. Народ, як справжня любов. Треба лише правильно вчити.

І Господар таки вчив трохи. Вставляв моралізаторські байки з радянських підручників історії в свої географічні класи, просувався «по комсомольській лінії». Дружина Тамара ревнувала — до учениць старших класів, до комсомольських красунь — знала, як там «усі з усіма». Сама теж була й комсомолкою, і красунею. Потім Господаря прийняли до партії... Борис любить розповідати про ті часи.

А тепер? Тепер він торгує чимось у великому місті. Чим? Мабуть, будинками. Чи цеглою для будинків? Чи тракторами? Чи лісом? А може, пшеницею? Годі зрозуміти. Здається, Борис продає все.

Я не можу второпати розмов про «бізнес» — надто багато слів, а запахи однакові. Господар приходить додому й пахне гидким сигаретним димом, іноді — порохом, так, наче з полювання. Каже, полювати треба — як жити, жити — як полювати. Прямо філософ. А великі руки його завжди пахнуть, як гроші у гаманці.

Наш будинок стоїть за містечком Новерськом — там, де починається ліс. Стара хата з блакитними віконницями, в якій ми живемо, невелика, та поруч Господар уже майже добудував нову.

Цеглу возять з іншого боку міста — там розбирають старий і, мабуть, нікому не потрібний радянський завод. Добру справу роблять, я думаю. Й заодно будують високі будинки для себе.

— Бо треба, псино, яюсь тут виживати. Жити — як полювати. Січеш?

Ліс

Новерськ тільки в уявленнях чужинців жахливе місце, насправді ж довкола прекрасні озера й ліси, де полюють на птахів, кабанів, козуль. І добре чути — й добре, що люди цього не знають — запах справжнього вовка. А втім, я ж його ніколи не бачив. Тож, можливо, це був запах не вовка, а того загадкового звіра — чупакабри, про яку торочитимуть по телевізору лише років за десять. Можливо, я перший відкрив її в нашій країні?

Тоді десятиліття чупакабри ще не розпочалося, тоді ще був час вовків. А поки люди не назвали чупакабру чупакаброю, я її не впізнавав. У словах — вся людська влада. Й коли ми йшли на полювання, я скавучав, боячись вовка.

Коли заходиш до лісу, все змінюється. Світ обертається повільніше, запахи стають вагомішими. У лісі все має значення. Кожен слід, кожна межа.

Дитинство скінчилося, у мене тепер — робота. Нормальна собача робота.

Завдяки товстій шерсті я можу плисти в крижаній воді, завдяки чуттю — шукати качок, які причаїлись за очеретом, наче достиглі наречені у нетрях радянських багатоповерхівок аж на тому кінці Новерська. Я вмю сполохати цих наречених вчасно, саме тоді, коли Господар цілить у них з рушниці й готовий стріляти. Як у дитинстві: Будь готовий! Завжди готовий! — мисливці жартують так, коли вип'ють, і лиця тепер такі червоні, як раніше піонерські галстуки.

А коли качка впаде з небес, я вмю принести її людині. Я вмю, бо я — пес. Я маю це вміти.

Тільки чомусь все не так просто.